

Vid inventeringar då ett flertal ornitologer engageras förekommer självfallet en rad skillnader i olika personers bedömningar under själva genomförandet. Detta ger upphov till en del felkällor, vilka vi hoppats begränsa genom att standardisera förfarandet.

Trots allt har vi kunnat påvisa uppenbara skillnader i bedömnings-sätt, när det gäller fåglarnas tillhörighet i vikens fyra olika zoner. De främsta stötestenarna har varit den diffusa övergången mellan områdena A och B, samt kanske mest påfallande, vad som tillförts klarvattenytorna (zon D) respektive övriga områden. Detta är ett problem som vi måste försöka lösa till kommande säsong. Dessutom föreligger naturligtvis skillnader i de olika observatörernas fältvana och större eller mindre felaktigheter kan ligga i grupper såsom vigghonor, brunandhonor, sothöns etc. På det hela taget anser jag dock att vi erhållit ett vederhäftigt material, som mycket väl kan tjäna våra syften.

Följande personer har förtjänstfullt ansvarat för något räkningstillfälle: Per Magnusson (8 ggr), Hans-Olof Hellkvist (5), Thomas Skoglund (5), Ola Björlin (4), Pentti Tatti (4), Martin Green (3), Magnus Liljefors (3), Åke Berg (1) och Kjell-Olof Hedlund (1).

HÄCKFÅGELFAUNAN PÅ GRÄGGEN OCH ST JUNGFRUN 1981

Thomas Skoglund

Som en del i ett större forskningsprojekt har Mälaröarna Gräggen och St Jungfrun i Rytterne socken inventerats 1981 med avseende på häckfågelfaunan. Då det kan vara av lokalt intresse, redovisas resultaten här

Metodik

Den metod som användes överensstämmer i stort med den av Svensson (1975) beskrivna revirkarteringsmetoden. Dock spreds besöken längre över säsongen än vad som är brukligt inom Svenska häckfågeltaxeringen. Tio besök gjordes på vardera ön under perioden 7.5-22.6 med en viss koncentration till månadsskiftet maj/juni. Samtliga besök gjordes strax efter soluppgången, utom vid ett tillfälle på Gräggen, som inventerades kl 0715-0900 vid besök nr 3 den 15.5. Dessutom genomfördes en nattlyssning på båda öarna 13-14.6. Parallellt med revirkarteringarna inventerades öarna av andra ornitologer med en annan metod, just för att jämföra metoder. De senare inventeringarna redovisas dock ej här.

Behjälpliga vid inventeringarnas genomförande var Kjell-Olof Hedlund, Hans-Olof Hellkvist, Leif Johansson, Per Magnusson och Pentti Tatti.

Kort biotopbeskrivning

Gräggen, som upptar en yta av 11,5 ha, ligger i Blacken 1,3 km från närmaste land som är Tidö-Lindö. Ön domineras av starkt förtätad ädellövskog av ek, lind och ask vid en ålder av ca 95 år (Anonym 1978). Dessutom finns hållmarkstallskog väl representerad och mellan uppstickande bergsryggar finns större fuktiga markområden. Utmed stränderna finns inslag av al och asp och längst i öster finns små öppna gräsområden. Fältskiktet i de fuktiga ädellövskogspartierna domineras av skogsbingel (Kers 1979).

St Jungfrun ligger ca 2 km SSV Gräggen och är ungefär lika stor, 11,7 ha. Avståndet till närmaste fastland är 1,7 km. Öns karaktär skiljer sig betydligt från Gräggens. St Jungfrun domineras av en bergsrygg i östvästlig riktning, bevuxen med 100-årig hållmarkstallskog med inslag av gran, ek, asp och lind. I nordost finns en frisk, fuktig skogsmark, beväxt med ca 110-årig blandskog av asp och lind, samt med inslag av gran och tall (Anonym 1978). Beträffande bottenskiktet uppvisar nordsidan en rik lav- och mossvegetation, medan sydsidan utgörs av öppen, lavfattig hållmarkstallskog.

Båda öarna är livligt frekventerade av båtturet friluftsliv och vissa strandpartier är hårt nedskräpade. Dessutom förekommer eldning på öarna. Vid nära nog alla inventeringstillfällen 1981 fanns övernattande båtfolk på och vid båda öarna. Inga holkar finns på öarna. Av större däggdjur påträffades rådjur på båda öarna, medan räv endast noterades på Gräggen. Gräggen hyser troligen också grävling.

Resultat

Gräggen hyste 115 fågelrevir av 22 arter och St Jungfrun hyste 124 revir av 25 arter. Av dessa fanns 16 arter på båda öarna. Antalet par, art för art, framgår av tabell 1. Hålbyggarna knipa och skogsduva fann naturliga bohål i den ovan nämnda blandskogen av asp och lind på St Jungfrun. Notabelt är trädpiplärkans låga antal på Gräggen och dess totala frånvaro på St Jungfrun. Erfarenheter från inventeringar av andra öar i Mälaren har antytt att trädpiplärkan är mycket sparsamt företrädd även där. En oväntat hög förekomst av blåmes och talgoxe noterades på båda öarna och även den svårinventerade staren förekom rikligare än väntat. Lövsångaren uppvisade en för Sverige normal täthet, medan bofinken noterades med närmast extrema tätheter; 322 par/km² och 342 par/km² på Gräggen resp St Jungfrun. Arter som saknades på öarna 1981, men som är väl företrädda i liknande biotoper på fastlandet är exempelvis rödvingetrast, grönsångare och barrskogsme-sarna. Grönsångaren har dock påträffats på Gräggen både 1979 och 1980 (S G Nilsson i brev).

litteratur

Anonym. 1978. Dispositions- och skötselplan för Ridöarkipelagens naturreservat inom Västmanlands och Södermanlands län. Stencil.

kers, L. E. 1979. Ridö-arkipelagen i Milaren. Naturinventering. Del 1: vegetation och flora. Länsstyrelsen i Södermanlands län informerar 1979: nr 7.

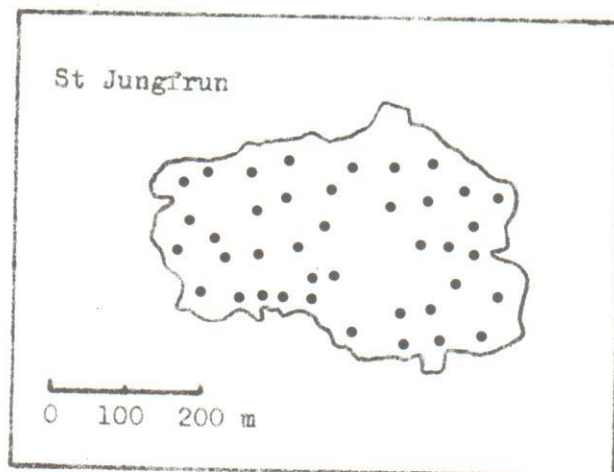
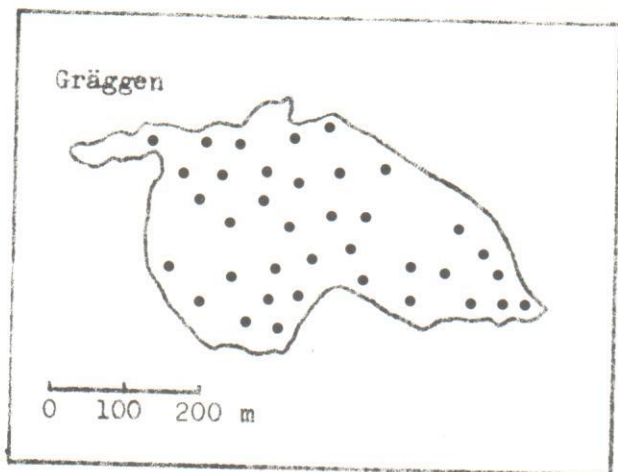
Svensson, S. 1975. Handledning för Svenska häckfågeltaxeringen. Lund.

Tabell 1

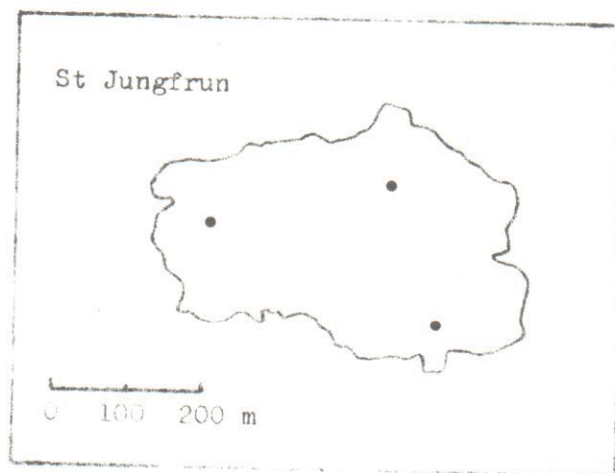
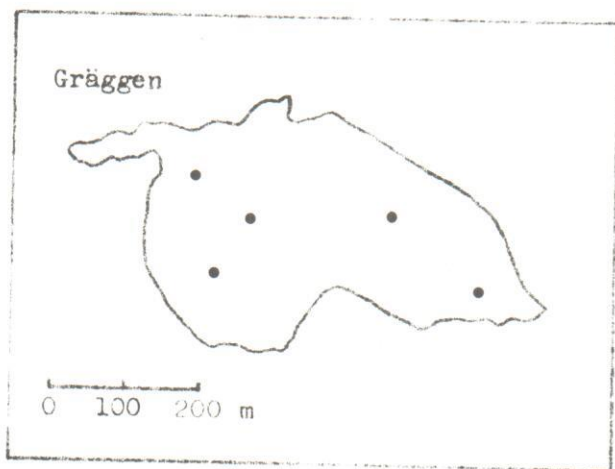
Art	Gräggen (par)	St Jungfrun (par)
Gräsand	1	3
knipa		1
skogsduva		1
gök	1	
större hackspett	3	2
trädpiplärka	1	
sädesärta	5	4
järnsparv		3
rödhake	4	6
koltrast	1	3
björktrast	1	
taltrast		2
härmsångare	1	
ärtsångare		2
trädgårdssångare	6	7
svarthätta	1	
lövsångare	12	11
kungsfågel		1
grå flugsnappare	2	2
svartvit flugsn	6	4
blåmes	5	3
talgoxe	11	8
nötväcka	1	1
trädkrypare	1	2
kråka	1	1
stare	12	9
bofink	37	40
grönfink		1
grönsiska		4
sävspurv	2	3
Summa	115	124

Figur 1-6. Revirfördelning av tre utvalda arter på de båda öarna. Prick anger det karterade revirets centrum. Asterisk anger bofynd.

Bofink

Blåmes

Större hackspett

